

Paweł Lewandowski

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
*REDDITE ERGO QUAE SUNT CAESARIS CAESARI
ET QUAE SUNT DEI DEO*
Z OKAZJI 50-LECIA PRACY NAUKOWEJ
KS. PROF. JÓZEFA KRUKOWSKIEGO**

Dnia 27 stycznia 2015 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* z okazji 50-lecia pracy naukowej ks. prof. dr. hab. Józefa Krukowskiego. Została ona zorganizowana przez Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL; Katedrę Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL; Komisję Prawniczą Oddział Polskiej Akademii Nauk w Lublinie; Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL; Stowarzyszenie Kanonistów Polskich oraz Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL.

Otwarcia konferencji dokonali ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL – kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL oraz ks. dr hab. Piotr Stanisław, prof. KUL – dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. W swoim słowie ks. prof. Sitarz poinformował licznie zebranych uczestników konferencji o motywach jej zorganizowania: 50. rocznicy pracy naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego, 30. rocznicy uzyskania przez Niego tytułu profesora zwyczajnego nauk prawnych, 30. rocznicy pracy Jubilata w Papieskiej Radzie Tekstów Prawnych oraz 30. rocznicy pracy Księdza Profesora w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL (w tym 26 lat na stanowisku jej kierownika). Z kolei ks.

prof. Stanisław powitał wszystkich prelegentów i uczestników konferencji.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* składała się z trzech części: dwóch naukowo-roboczych i jednej uroczystej.

Pierwszej części przewodniczył bp dr hab. Artur G. Miziński, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski, wykładowca na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Prelegentami tej sesji byli: dr hab. Paweł Sobczyk, prof. UO, kierujący Zakładem Prawa Konstytucyjnego i Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego; dr Michał Poniatowski, adiunkt Katedry Kanonicznego Prawa Administracyjnego i Prawa o Dobrach Doczesnych Kościoła na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; oraz ks. prof. dr hab. Ryszard Sztychmiller, kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Referat pt. *Dobro człowieka jako cel współdziałania państwa i Kościoła oraz związków wyznaniowych* prof. P. Sobczyk przedstawił w sześciu punktach: 1) zagadnienia wprowadzające; 2) dobro człowieka w debacie konstytucyjnej; 3) klasyczne interpretacje współdziałania; 4) dobro człowieka jako cel współdziałania; 5) formy współdziałania dla realizacji dobra człowieka; 6) zagadnienia podsumowujące. Wystąpienie prowadzone w ciekawej i klarownej konwencji, popartej dodatkowo czytelną prezentacją multimedialną, koncentrowało się na analizie art. 25 ust. 3 *in fine* Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. Prelegent podkreślił, że w dużej mierze od aktywności Kościoła zależy, w jakim stopniu realizowany będzie model separacji skoordynowanej w relacji Kościół-państwo.

Dr M. Poniatowski podjął temat: *Aktualna problematyka nabycia przez kościelne osoby prawne statusu organizacji pożytku publicznego*. Z racji, iż Prelegent ukończył dwa kierunki studiów: prawo i prawo ka-

noniczne oraz jest wpisany na listę adwokacką Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i prowadzi ogólną praktykę adwokacką, referat miał ściśle praktyczny wydźwięk. Szczególnie wartościowe okazało się przedstawienie najczęstszych błędów popełnianych przez kościelne osoby prawne w prowadzeniu organizacji pożytku publicznego oraz rady, w jaki sposób je wyeliminować.

Ostatni referat pierwszej części konferencji pt. *Spór o klauzulę sumienia w Polsce* wygłosił ks. prof. R. Szttychmiller. Temat ten opracował w pięciu punktach: 1) przyczyny sporu o klauzulę sumienia i jej zakres; 2) najważniejsze normy prawa polskiego dotyczące klauzuli sumienia; 3) nowe otwarcie problematyki klauzuli sumienia w Rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy; 4) nowe propozycje norm o klauzuli sumienia; 5) wnioski końcowe. Prelegent wskazał, iż zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego z 1991 r. wolność sumienia i wyznania obejmuje nie tylko prawo do reprezentowania swobodnie wybranego światopoglądu, ale wynika z niej przede wszystkim prawo do postępowania zgodnie z własnym sumieniem, czego konsekwencją jest także wolność od przymusu postępowania wbrew swojemu sumieniu.

Pierwszą część konferencji zamknęła dyskusja, w której pytania zadali: dr hab. Jadwiga Potrzeszcz, adiunkt w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa KUL oraz sam Jubilat, ks. prof. J. Krukowski.

Z powodu nieobecności bp. Antoniego Dziemianki, sekretarza generalnego Konferencji Katolickich Biskupów Białorusi, przewodniczenie drugiej części Konferencji powierzone zostało ks. dr. hab. Krzysztofowi Warchałowskiemu, prof. UKSW, rektorowi Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej i prodziekadowi Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W tej części referaty wygłosili: dr Monika Menke, adiunkt Katedry Prawa Kościelnego na Wydziale Teologii Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu; prof. dr doc. Damián Němec OP,

kierownik Katedry Prawa Kościelnego na Wydziale Teologii Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu; oraz dr hab. Małgorzata Czuryk, dyrektor Instytutu Prawa i Administracji na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie.

Referat pt. *Organizacja i funkcjonowanie duszpasterstwa wojskowego w Republice Czeskiej* dr M. Menke przedstawiła w czterech punktach: 1) wstęp; 2) określenie normatywne; 3) przywracanie i organizacja duszpasterstwa wojskowego w Republice Czeskiej; 4) zakończenie. Prelegentka wskazała, że model działalności Kościołów w Armii Republiki Czeskiej różni się od innych krajów europejskich, w których poszczególne Kościoły działają w siłach zbrojnych zazwyczaj niezależnie od siebie. Poruszoną materię w Czechach reguluje trójstronna umowa ekumeniczna, zgodnie z którą kapelan polowy rozumiany jest jako wspólny reprezentant Kościołów. Z tego powodu w Republice Czeskiej nie doszło do erygowania przez Stolicę Apostolską oddzielnej jednostki organizacyjnej Kościoła katolickiego (ordynariatu polowego jako Kościoła partykularnego), lecz zaistniała wspólna, określona ekumenicznie, działalność kilku Kościołów i wspólnot religijnych. Jak podkreśliła Prelegentka, głównym powodem tego nietypowego rozwiązania jest głębokie zsekularyzowanie czeskiego społeczeństwa.

Drugi referat pt. *Regulacja nauki religii katolickiej w konkordatach z państwami postkomunistycznymi* wygłosił prof. dr doc. D. Němec OP. Na początku swojego wystąpienia Prelegent poinformował uczestników konferencji, że zainspirowany referatem ks. prof. Sztychmilera o klauzuli sumienia w Polsce przygotowany przez siebie referat przedstawi w skrócie i zaakcentuje najważniejsze kwestie związane z konkordatami poszczególnych państw postkomunistycznych i zawartymi w nich regulacjami odnośnie do nauki religii katolickiej. Po przedstawieniu zaplanowanego tematu, w drugiej części wystąpienia Prelegent kontynuował problematykę podjętą przez prof. Sztychmilera, omawiając przepisy prawne dotyczące klauzuli sumienia w Republice Czeskiej.

Ostatni referat pt. *Edukacja religijna w szkołach publicznych w Finlandii* wygłosiła dr hab. M. Czuryk. Prelegentka zapoznała słuchaczy z ciekawym modelem wychowania religijnego w Finlandii. Wyznanie ewangelicko-luterańskie jest oficjalną religią w tym kraju, obok Kościoła prawosławnego, który uznawany jest za drugi kościół państwowy. W Finlandii stosunkowo dużą grupę stanowią także zadeklarowani ateści. W oparciu o ustawę o wolności religijnej, każdy uczeń w szkole podstawowej i ponadpodstawowej ma prawo do nauki religii zgodnie ze swoim wyznaniem. Za jej organizację i finansowanie odpowiedzialne są samorządy. Uczniowie, którzy nie uczęszczają na katechizację mają prawo do udziału w zajęciach z etyki. Na maturze istnieje możliwość zdawania egzaminu z religii lub etyki.

Po wysłuchaniu referatów odbyła się dyskusja, w której pytania zadali: ks. dr hab. Krzysztof Orzeszyna, prof. KUL, kierownik Katedry Praw Człowieka KUL; ks. prof. R. Sztychmiller; ks. kmdr dr Zbigniew Jaworski, wiceoficjał Sądu Metropolitalnego Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej; ks. prof. K. Warchałowski; dr hab. M. Czuryk; oraz ks. dr Stanisław Plichta, członek Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.

Trzecia część Konferencji o charakterze uroczystym zgromadziła największą liczbę uczestników. Wszystkie miejsca siedzące w auli C-1031 Collegium Ioannis Pauli II zostały zajęte. Członkowie Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL wystąpili w togach akademickich. Wielu spośród nich było studentami i wychowanymi dostojnego Jubilata. Tę podniosłą część konferencji moderował ks. prof. P. Stanisław, który na początku powitał wszystkich zgromadzonych gości, w szczególności ks. prof. dr. hab. Antoniego Dębińskiego, rektora KUL; bp. dr. Ryszarda Karpińskiego, biskupa seniora Archidiecezji Lubelskiej; bp. dr. hab. Artura G. Mizińskiego; delegatów bp. dr. Stanisława Gądeckiego, bp. prof. Tadeusza Pikusa, abp. Henryka Hose-
ra oraz bp. prof. Andrzeja Dziuby; ponadto ks. inf. Dr. Ireneusza Skubisia; a także przedstawicieli Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyń-

skiego w Warszawie, Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Następnie głos zabrał Ksiądz Rektor, który podkreślił, że uwaga wszystkich skupia się w tym dniu wokół postaci wyjątkowej: wybitnego prawnika; wieloletniego profesora kilku uniwersytetów; uczonego, który podejmował ważne i trudne zagadnienia związane z relacją między państwem a Kościołem. Ks. prof. Dębiński podkreślił także, że dostojny Jubilat w sposób trwały wpisał się w historię KUL.

Kolejnym punktem programu była laudacja ks. prof. Stanisza na cześć ks. prof. Krukowskiego. W laudacji Ksiądz Dziekan przedstawił działalność naukową Jubilata. Przypomniął zasługi Księdza Profesora dla KUL, zwłaszcza dla WPPKiA. Wyliczył zasługi na polu kształtowania nowych granic prawnych zapewniających Kościołowi w Polsce po 1989 r. poszanowanie wolności religijnej w wymiarze indywidualnym i instytucjonalnym. Wspomnił działalność Jubilata w służbie Kościołowi powszechnemu. Ksiądz Dziekan określił ks. prof. Krukowskiego naukowcem wnikliwym, twórczym i konsekwentnym, o pasji badawczej niebawącej siły.

Po laudacji na cześć dostojnego Jubilata, prof. Sitarz dokonał prezentacji Księgi Jubileuszowej *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* dedykowanej Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej (red. M. Sitarz, P. Stanisławski, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 926 + 10 nlb). Księga Jubileuszowa jest kontynuacją opublikowanego w 2004 r. z okazji 40. rocznicy pracy naukowej ks. prof. Krukowskiego, cieszącego się ogromnym uznaniem, cytowanego przez wybitnych prawników w kraju i za granicą, dzieła *Ecclesia et Status* (red. A. Dębiński, K. Orzeszyna, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, ss. 986).

Ks. Sitarz podkreślił, że księga *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* [„Oddajcie więc Cezarowi to, co należy do

Cezara, a Bogu to, co należy do Boga” (Mt 22,21)] jest dziełem współpracy 53 autorów – Profesorów, Przyjaciół i Wychowanków Jubilata z 12 ośrodków naukowych w kraju i 5 z zagranicy. Księgę Jubileuszową otwierają listy gratulacyjne: ks. prof. A. Dębińskiego – Rektora KUL, ks. prof. Stanisława Dziekońskiego – Rektora UKSW, ks. prof. Augustyna Eckmanna – prezesa Towarzystwa Naukowego KUL, prof. Tomasza Trojanowskiego i prof. Jana Glińskiego – prezesa i wiceprezesa Oddziału PAN w Lublinie oraz ks. prof. Leszka Adamowicza – dyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego KUL.

Księga Jubileuszowa składa się z dwóch części. Pierwsza zatytułowana *Wokół osoby Jubilata* zawiera: charakterystykę działalności naukowej prof. Krukowskiego, wykaz publikacji Jubilata, wykaz prac dyplomowych pisanych pod kierunkiem Księdza Profesora z podziałem na prace magisterskie i prace doktorskie, wykaz doktorów *honoris causa* wypromowanych przez Jubilata oraz wykaz doktorów Księdza Profesora, którzy uzyskali stopień doktora habilitowanego. Część druga publikacji zawiera teksty artykułów ułożone merytorycznie w cztery grupy: kościelne prawo publiczne (10 artykułów), historia i filozofia prawa (6 artykułów), prawo kanoniczne (20 artykułów) oraz prawo (16 artykułów). Całość zamykają noty o autorach.

Wręczenia Księgi *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* dokonał Rektor KUL składając z tej okazji życzenia dostojnemu Jubilatowi.

Kolejnym punktem programu były przemowy zaproszonych gości. Głos zabrali: bp R. Karpiński, prof. J. Gliński, ks. prof. W. Góralski, ks. prof. K. Warchałowski, ks. prof. A. Eckmann, ks. prof. H. Stawniak oraz ks. prof. J. Krzywda. Szczególnie przejmująca była wypowiedź bp. R. Karpińskiego, kolegi Jubilata ze „szkolnej ławy” i z Metropolitalnego Seminarium Duchownego, który nawiązując do tytułu Księgi Jubileuszowej wspominał o tym, jak jego i Jubilata pokolenie uczyło się dystansu do „cezara”, który ciągle się zmieniał: najpierw rządy cesarza

Franciszka, potem czasy okupacji, następnie władza komunistów. Niezmienny pozostał jedynie Kościół, który cały czas trwa.

Jako ostatni głos zabrał sam Jubilat. Ksiądz Profesor podziękował organizatorom Międzynarodowej Konferencji Naukowej, szczególnie jej inicjatorowi ks. prof. Sitarzowi, a także redaktorom i autorom artykułów Księgi Jubileuszowej: „Księga pamiątkowa i Wasza obecność nappełniają moje serce radością i wdzięcznością za wszelkie dobro, jakie otrzymałem od Boga i od ludzi”. Jubilat w swojej przemowie zawarł wiele wątków osobistych. Wspomniał o początkowej niechęci do odbywania studiów z zakresu prawa kanonicznego i podjętą u bp. Piotra Kałwy próbę zmiany kierunku studiów. Z biegiem lat prawo stało się życiową pasją Księdza Profesora. Po habilitacji kard. Stefan Wyszyński, prymas Polski, zlecił Jubilatowi badania krytyczne nad problematyką stosunków państwo-Kościół i włączył do Komisji Prawnej Episkopatu Polski. Jednak w warunkach totalitaryzmu komunistycznego cenzura nie zezwalała publikować artykułów oscylujących wokół tego zagadnienia. Z tego powodu ks. prof. Krukowski równolegle prowadził badania związane z rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego, które zaowocowały współpracą z Papieską Radą Tekstów Prawnych. Na kształt pracy naukowej Jubilata wywarł duży wpływ również papież Jan Paweł II, z którym Ksiądz Profesor często spotykał się w Watykanie. Na koniec dostoyny Jubilat – nawiązując do słów wiersza *Daremne żale* Adama Asnyka: „Trzeba z żywymi naprzód iść, / Po życie sięgać nowe... / A nie w uwiedłych laurów liść / Z uporem stroić głowę” – wyraził wolę kontynuowania pracy naukowej i dydaktycznej.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo* została uświetniona śpiewami Chóru KUL. Uroczystość zakończyła się obiadem w *Mensa Academica* KUL.